

Matkaraportti: Euroopan asunnottomuustutkijoiden konferenssi Kööpenhaminassa

laatinut
Raine Helskyaho,
Y-Säätiö

22. – 23. syyskuuta 2016 pidettiin yhdennentoista kerran Euroopan asunnottomuustutkijoiden konferenssi, paikkana tällä kertaa Kööpenhamina. Konferenssin järjestäjätahoja olivat FEANTSA, European Observatory on Homeless ja The Danish National Centre for Social Research.

Seminaarin pääteemana oli asunnottomien asumispalvelut. Luennoitsijat kertoivat mm. asunto ensin -periaatteen toteuttamisesta ja oman maansa asunnottomuustilanteesta. Suomesta konferenssiin osallistui 26 henkilöä, joista kuusi oli Y-Säätiöstä.

Perjantai oli konferenssin pääpäivä, mutta torstai-iltapäivällä oli vierailumahdollisuus kolmeen kohteeseen:

Projekt UDENFOR, Skaeve Huse ja Kofoed's Skole [lyhyt kuvaus vierailukohteista englanniksi](#)

Kaikissakin olisi saanut käydä, mutta koska vierailut olivat samaan aikaan enkä vielä tähän ikääni mennessä ole oppinut olemaan monessa paikassa yhtä aikaa, kävin vain yhdessä vierailukohteista: Kofoed's Skolessa.

Vierailukohde: Kofoed's Skole

Kofoed's Skole (suomeksi: Kofoedin koulu) on lähellä Kööpenhaminan keskustaa sijaitseva, työttömille ja syrjäytyneille tarkoitettu paikka, joka tarjoaa kursseja, työtoimintaa, harrastusmahdollisuuksia ja sosiaalipalveluja. Kofoed's Skole on perustettu vuonna 1928 ja se on saanut nimensä perustajansa Hans Christian Kofoedin mukaan.

Vaikka Kofoed's Skolea kutsutaan kouluksi, siellä ei ole mahdollista suorittaa tutkintoja. Kursseilla ja työtoiminnalla on ensi sijassa

kuntouttava tehtävä. Kofoed's Skolessa näkemys on, että opiskelu on hyvä keino aktivoida pitkäaikaistyöttömiä ja lisätä heidän omatoimisuuttaan. Kofoed's Skolen perusfilosofia on auttaa aktivoivalla tavalla eli auttaa henkilöä siten, että hän oppii auttamaan itseään. Tämä näkyy mm. siten, että ruokaa ja vaatteita ei jaeta ilmaiseksi, vaan työsuoritteita vastaan. Kofoed's Skolessa on käytössä ns. Kofoedin dollari, paikallinen valuutta joka kelpaa Kofoed's Skolessa ja lähiseudun yhteistyökumppanien kaupoissa. Kofoed Skolen tarjoamat koulutukset ja harrastusmahdollisuudet ovat kuitenkin ilmaisia.

*Kofoed's Skolen toiminnanjohtaja
Robert Olsen*

Kofoed's Skolessa on paljon erilaista työtoimintaa ja aktiviteetteja. Kursseja järjestetään vuosittain noin 300. Kofoed's Skolessa on pesula, kampaamo, pyöräkorjaamo, autokorjaamo, puutyöpaja, tekstiilityöpaja, musiikkistudio, liikuntasali, kuntosali, taidepaja, mediakeskus ja pieni vihannespala.

Kofoed's Skolen tarjoamista mahdollisuuksista voi hyötyä eri tavoin. Esimerkiksi pesulassa voi pestä omat vaatteensa, käydä parturissa asiakkaana tai huoltaa pyöräkorjaamossa omaa polkupyörää, mutta näissä paikoissa voi myös oppia taitoja ja ansaita rahaa. Mediatyöpajassa voi vaikka kirjoittaa ja painaa omaelämäkerran, mutta mediatyöpajassa myös ansaitaan rahaa painamalla sosiaalialan järjestöjen lehtiä.

Tyypillinen Kofoed Skolen asiakas on keski-ikäinen pitkäaikaistyötön (75% asiakkaista on ollut yli 10 vuotta työttömänä). Useilla on sosiaalisia ongelmia, päihteiden käyttöä ja vähäinen opiskeluhistoria.

Asiakastytyväisyyskyselyn mukaan Kofoed's Skolesta pidetään ennen kaikkea siksi, että se tarjoaa sosiaalista toimintaa. Vastaajista 90% arvioi, että Kofoed's Skolen toimintaan osallistuminen on parantanut elämänlaatua.

Kofoed's Skolen asiakkaista 5-9% löytää tiensä työmarkkinoille tai opiskelun pariin.

Kofoed's Skolen toiminnan rahoituksesta kaksi kolmasosaa tulee valtiolta, loput yksityisyrityksiltä sekä työtoiminnan tuotoista. Kofoed's Skolessa on 150 työntekijää, joista useimmat osa-aikaisia.

Onko Kofoed's Skolessa sellaista, josta Suomessa voitaisiin ottaa mallia? Kofoed's Skolen tarjoamissa palveluissa ei ole sinänsä mitään erityistä: samankaltaista työtoimintaa ja kursseja järjestetään monissa paikoissa Suomessakin. Erityistä Kofoed's Skolessa on toiminnan laajuus ja se että asiakkuus on rajattu vain työttömille. Keskitetty ratkaisu, eli se että on paljon palveluja samassa osoitteessa, tuo tiettyjä etuja. Esim. musiikkistudion rakentaminen on järkevää vain jos asiakaskunta on riittävän suuri. On selvää, että pieniin kuntiin ei kannata ryhtyä toteuttamaan vain työttömille tarkoitettua toimintakeskusta, vaan on parempi että esim. liikuntapalvelut on suunniteltu kaikille kuntalaisille. Sen sijaan Helsingin kokoisessa kaupungissa tätä voisi harkita. Yksi etu on, että palvelut voidaan suunnitella työttömien ja syrjäytyneiden erityistarpeet huomioiden.

Konferenssipäivä

Konferenssipäivän ohjelma koostui asunnottomuusaiheisista luentokokonaisuuksista, joita oli kaikkiaan 12, mutta koska useita oli samanaikaisesti, jouduin taas kohtaamaan rajoitteeni olla monessa paikassa samaan aikaan. Tässä lyhyt ja subjektiivinen yhteenveto päivän annista.

Asunto ensin -periaatteesta

Asunto ensin -periaate on nykyään hyvin tunnettu asunnottomuustyötä tekevien parissa ja sitä on toteutettu laajasti: useassa Euroopan maassa, Yhdysvalloissa, Kanadassa, Australiassa ja Uudessa-Seelannissa.

Toteutukset ovat kuitenkin olleet useimmissa maissa pienimuotoisia kokeiluja, ja asuntoloihin tukeutuvat järjestelmät ovat voimissaan.

Esimerkiksi monien tanskalaisten mielestä jonkinlaista asuntolajijärjestelmää tarvitaan yhä, vaikkakin pyrkimyksenä on, että asuntoloissa vietetty aika jäisi lyhyeksi.

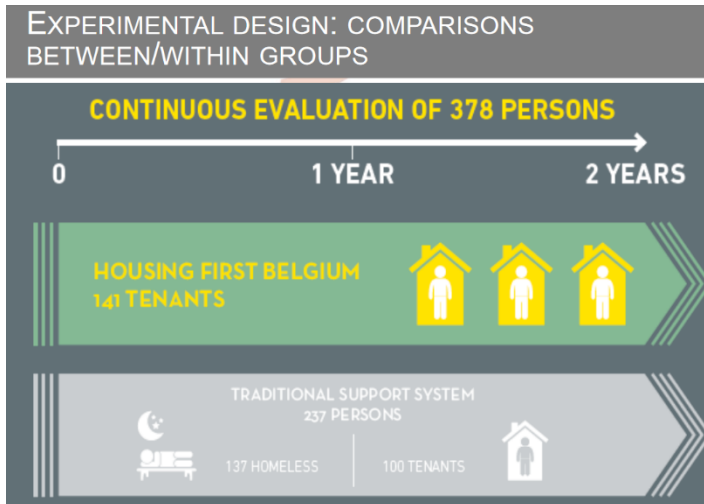
Asuntolajijärjestelmän ja tähän liittyvän portaittaisen asuttamismallin huonot puolet ovat kuitenkin käyneet selväksi. Esimerkiksi tutkija Deborah Badgett kertoi tutkimuksesta, jossa oli havaittu että perinteisessä porrasmallissa kuntouttamiseen käytettiin vähemmän aikaa kuin asunto ensin -mallissa, ja lisäksi työntekijät olivat huonommin perillä asiakkaidensa kuntouttamista, kuten mielenterveyden ongelmista. Havainto on sikäli epäintuitiivinen, että portaittaisessa mallissa ensisijainen tavoite on kuntouttaa asuttamiskelpoiseksi kun taas asunto ensin -mallissa ensisijainen tavoite ei ole kuntouttaminen, vaan asunnon hankkiminen ja asumisen turvaaminen. Havaintoa voidaan selittää sillä, että porrasmallissa suuri osa ajasta kuluu asumiseen liittyviin järjestelyihin.

Aiemmin on käyty kiivastakin mielipiteiden vaihtoa siitä, mikä on oikeaoppista asunto ensin -periaatetta noudattavaa asunnottomuustyötä, ja mikä ei ole. Kööpenhaminan konferenssissa en kuitenkaan havainnut tällaista, vaan päinvastoin useat luennoitsijat esittivät, että asunto ensin -periaatetta on sovellettava eri tavoin riippuen mm. valtion lainsäädännöstä ja tarjolla olevista sosiaalipalveluista, kaupungin koosta ja asiakasryhmästä. Esimerkiksi kanadalaisen Stephen Gaetzin mielestä asunto ensin -periaatetta tulisi soveltaa nuorten asunnottomien kohdalla eri tavalla kuin aikuisten kohdalla: vaikka asunto ensin -periaatteessa yleisesti tavoitteena on pysyvät asumisratkaisut, nuorten kohdalla väliaikaiset asumisratkaisut voivat toimia, koska elämäntilanteen muuttuminen ja asuinpaikan vaihtuminen on yleensäkin tavallista nuorilla.

Tutkimus Asunto ensin -periaatteesta Belgiassa

Coralie Buxant kertoi Belgiassa toteutetusta Asunto ensin -kokeilusta, jossa verrattiin asunto ensin -mallia perinteiseen porrasmalliin. Kaksi vuotta kestävä seurannan alkuvaiheessa 141 asunnottomaa sai suoraan asunnon ja tarvittaessa tukea asumiseen. Kontrolliryhmänä toimi porrasmallin periaatteiden mukaan apua saaneet asunnottomat, joista 137 oli samassa lähtötilanteessa kuin asunto ensin -periaatteen mukaan apua saaneet ja 100 oli edennyt porrasmallin vaiheeseen, jossa heille osoitettiin oma asunto.

Kahden vuoden seurannan jälkeen asunto ensin -ryhmästä 90 % oli onnistunut asumisessa. Perinteisessä porrasmallissa itsenäiseen asumiseen oli päässyt vain 48 %. Kiinnostavin on kuitenkin porrasmallin ryhmä, joka seurannan alussa muutti itsenäiseen asumiseen (eli toisin sanoen ryhmän henkilöt olivat käyneet läpi porrasmallin vaiheet ja heidät oli todettu ”asuttamiskelpoisiksi”). Tässä ryhmässä itsenäisessä asumisessa oli 86 % eli suunnilleen yhtä paljon kuin asunto ensin -ryhmässä. Tulos voidaan tulkita niin, että asunnoton pääsee asunnottomuudesta

nopeimmin ja yhtä hyvällä lopputuloksella, kun hänelle osoitetaan heti asunto riittävillä tukitoimilla.

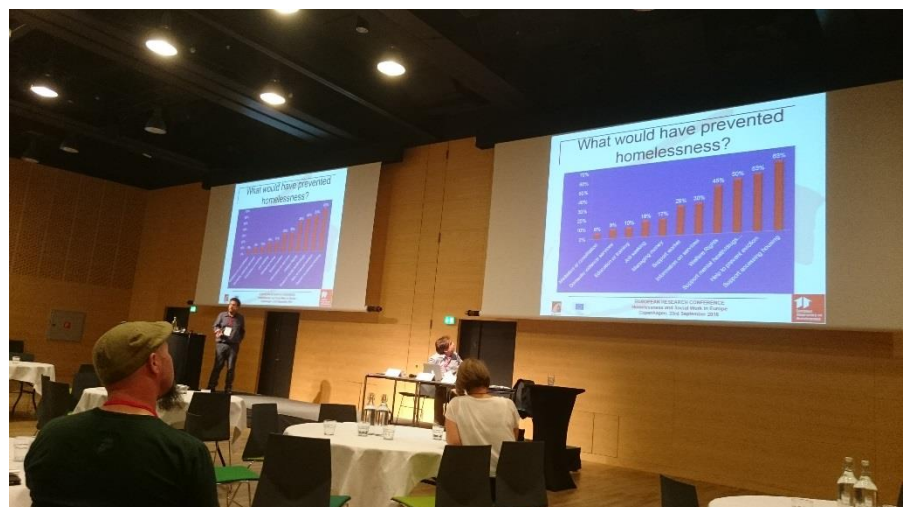
Tutkimus asunnottomuuden kustannuksista

Nicholas Pleace kertoi englannissa Dennis Culhanen kanssa tehdystä tutkimuksestaan, jossa selvitettiin asunnottomuuden kustannuksia. Tutkimuksen perusteella yksi asunnoton maksaa valtiolle noin 15 000 puntaa vuodessa. Suunnilleen sama luku on saatu muissa tutkimuksissa USA:ssa, Australiassa ja Suomessa.

Arvio asunnottomuuden kustannuksista perustuu 86:een yli kolme kuukautta asunnottomana olleen henkilön haastatteluun, jossa selvitettiin mitä yhteiskunnan palveluja asunnottomat olivat asunnottomina ollessaan käyttäneet.

Haastateltavien kolme yleisimmin mainittua syytä asunnottomuuteensa olivat huumeet/alkoholi, häätö ja suhteen päättymisen. Muita syitä olivat mielenterveys, vuokratelat ja työpaikan menetys.

Haastateltavat arvioivat myös, minkälaista apua he olisivat tarvinneet välttääkseen asunnottomaksi joutumisen tai asunnottomuuden pitkittymisen. Apua olisi kaivattu mm. asunnon hankkimisessa, päihde- ja mielenterveysongelmissa, hätöuhkatilanteissa ja palvelujen saamisessa. Kaivatut ennaltaehkäisytöimet olisivat maksaneet arviolta 2 000 puntaa.

Tanskan asunnottomuustilanne

Tanskassa on yli 6 000 asunnotonta. Määrä on kasvanut tuhannella vuodesta 2009. Suurimmissa kaupungeissa Kööpenhaminassa ja Aarhusissa määrä on pysynyt suunnilleen samana. Kasvua on ollut Kööpenhaminan ympäryskunnissa ja muualla Tanskassa.

Asunnottomista noin puolet asuu asuntoloissa, hätämajoituksessa tai kadulla.

Nuorten asunnottomuus on kasvanut paljon vuodesta 2009: 18-24 vuotiaiden keskuudessa 85% ja 25-29 vuotiaiden keskuudessa 63%. Selityksiä nuorisoasunnottomuuden kasvuun ovat Tanskassa tehdyt sosiaalietuuksien leikkaukset sekä kohtuuhintaisten asuntojen puute.

Päide- ja mielenterveysongelmat ovat yleisiä asunnottomilla. Tanskan asunnottomista 80 prosentilla on mielenterveysongelmia ja/tai päihteiden liikakäyttöä.

Asuntoloiden käyttäjistä suurin osa (77 %) viettää asuntolassa lyhyen ajan, keskimäärin kaksi kuukautta. Pieni joukko (16 %) viettää asuntoloissa pitkän aikaa (useita vuosia). Pitkästä asumisajasta johtuen nämä henkilöt kuitenkin vievät noin 60 % asuntolapaikoista.

Asunnottomuusohjelma. Tanskassa on toteutettu vuodesta 2009 asunnottomuusohjelmaa, missä on kokeiltu asunto ensin -periaatteen soveltamista Tanskan oloihin. Asumispalveluita on toteutettu liikkuvilla tukitiimeillä, joita on erinlaisia riippuen tuen tarpeen määrästä ja siitä miten kiireellistä tuen tarve on.

Tanskassa 21 % asuntokannasta kuuluu sosiaaliseen asuntokantaan. Asunnot ovat kaikkien haettavissa tulotasosta riippumatta, mutta kunnat voivat osoittaa 25 % asunnoista kiireellisessä asunnontarpeessa oleville.

Asunto ensin -periaatteen soveltaminen tuotti hyviä tuloksia: asumisesta tuli pysyvää yhdeksän kohdalla kymmenestä. Todettiin, että on vaikea ennustaa, kenen asuminen tulee onnistumaan.

Haastetta riittää vielä asenteiden muuttamisessa ja asunto ensin -periaatteen laajentamisessa kokeilusta vallitsevaksi käytännöksi.

Kuvia Kööpenhaminasta:

Kaupungintalolla, Y-Säätiön edustus melkein täysilukuisena (Juha Kaakinen puuttuu). Vasemmalta: Joona Pöhö, Taina Hytönen, Virpi Mämmi, Lilli Temisevä ja Raine Helskyaho

Tanskassa on käynnissä kokeilu, jossa lehmät toimivat turistioppaina.

"Tota..öö mihinkäs mä jätin mun pyörän?"

Pieni turistipyydys